অধ্যায় ৪ ঃ অ-মৌখিক যোগাযোগ

অধ্যায় গাঁথনি

৪.১ উদ্দেশ্য

৪.২ পৰিচয়

৪.৩ অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ধাৰণা

৪.৪ অ-মৌখিক যোগাযোগৰ কার্য আৰু উপাদানসমূহ

৪.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৪.৬ অধিক জানিবলৈ

৪.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৪.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ধাৰণাটো জানিব পাৰিব
- অ-মৌখিক যোগাযোগৰ উপাদান আৰু কার্যপ্রণালীৰ বিষয়ে অৱগত হ'ব।

৪.২ পৰিচয়

অ-মৌখিক যোগাযোগ বা সংযোগ হৈছে এনে এক মাধ্যম যাক শব্দ প্রকাশ বা সৃষ্টি নকৰাকৈ কোনো বার্তা প্রেৰণ বা গ্রহণ কৰা হয়। অ-মৌখিক যোগাযোগে মানুহৰ আচৰণ চিত্রিত কৰে, যিসমূহ হাতত হাত ধৰি ৰাজহুৱা স্থানত বার্তালাপ কৰা হয়। ইয়াত আমি চকুৰ সৈতে চকুৰ সংযোগ, অৱস্থিতি, অৱয়বৰ উপস্থিতি, গতি, বাহ্যিক উপস্থিতি আৰু আইচবার্গৰ এটা টিপ অন্তর্ভুক্ত কৰিব পাৰো।

অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ধাৰণাটো স্পেচিয়েলিষ্ট চার্জন ৰুৰেস্ক আৰু লিখক ৰেল্ডন কীছে ১৯৫৬ চনত তেওঁলোকৰ গ্রন্থ "নন ভার্বেল কমিউনিকেচন ঃ নোটছ অন দ্য ভিজুৱেল পার্চেপচন অৱ হিউমেন ৰিলেচনছ"ত আৰম্ভণি কৰিছিল।

অ-মৌখিক যোগাযোগ দীর্ঘদিনে যোগাযোগৰ প্রাথমিক অংগ ৰূপে গণ্য কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে ১৬০৫ চনৰ "দ্য এডভাঞ্চনেণ্ট অৱ লার্নিং" গ্রন্থখনৰ কথা কব পাৰি, ফ্রান্সিছ বেকনে প্রমাণ কৰিছিল যে "সকলো কাম-কাজ সম্পন্ন কৰাৰ সময়ত দেহৰ বিভিন্ন অংশই মস্তিষ্কৰ স্বভাৱ আৰু প্রৱণতা প্রকাশ কৰে, আনকি মুখ আৰু আন অংশবোৰ গতিবিধি প্রকাশিত হয়...আনকি বর্তমানৰ মস্তিষ্ক আৰু মানসিক অৱস্থাৰ কথাও উন্মোচিত কৰে।"

৪.৩ অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ধাৰণা

অ-মৌখিক যোগাযোগ (NVC) হৈছে ভিজুৱেল, শব্দ সম্পৰ্কিত উপাদান আৰু স্পৰ্শকাতৰ (শাৰীৰিক) চেনেলৰ মাধ্যমৰ সহায়ত অ-ভাষিক যোগাযোগ। অ-মৌখিক যোগাযোগ এনে এক মাধ্যম যাক অ-মৌখিকভাৱে বার্তাৰ সংক্রমণ বা বিনিময় কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, চকুৰ সৈতে চকুৰ যোগাযোগ, বাহ্যিক উপস্থিতি, গতি, খোজ আৰু দুজন মানুহৰ মাজত বিচ্ছেদ। এই ধৰণৰ যোগাযোগ বিভিন্ন চেনেলে বর্ণনা কৰিছে আৰু বহুকেইগৰাকী গৱেষকে দাবী কৰিছে যে মৌখিক যোগাযোগতকৈ অ-মৌখিক যোগাযোগত অধিক গুৰুত্ব দিব পাৰি। একাংশ গৱেষকে প্রকাশ কৰিছে যে বহু পৰিমাণৰ লোক মৌখিক যোগাযোগতকৈ অ-মৌখিক যোগাযোগত বিশ্বাস কৰে।

ৰে বার্ডহুইষ্টেলে অনুমান কৰিছে যে গণসংযোগৰ ৬০-৭০ শতাংশ লোকে অ-মৌখিক যোগাযোগক প্রাধান্য দিয়ে, যদিও বিভিন্ন বিশেষজ্ঞৰ মতে যোগাযোগৰ ধৰণ পৰিমাণগত নহয় অথবা বর্তমানৰ চিঠি-পত্রৰ বিনিময়ক গুৰুত্ব নিদিয়ে, বিশেষভাৱে এজন ব্যক্তিয়ে যেতিয়া এই ধৰণৰ বৃহৎ পৰিমাণৰ ধনৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰে। ১৮৯২ চনত চার্লছ ডাৰৱিনৰ দ্য এ'প্রেছনছ অৰ দ্য ইমছনছ ইন মেন এণ্ড এনিমেল গ্রন্থৰ বিতৰণৰ দ্বাৰা অ-মৌখিক যোগাযোগৰ অধ্যয়নৰ আৰম্ভণি ঘটে। চার্লছ ডাৰৱিনে অ-মৌখিক যোগাযোগৰ বিষয়ে ভাবিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল কিয়নো জীৱ-জন্তুৰ মাজৰ সহযোগিতা প্রত্যক্ষ কৰিছিল আৰু একেদৰে সংকেত আৰু কলা-কৃতিৰ দ্বাৰা প্রদান কৰা বার্তা গ্রহণ কৰিছিল। প্রথমবাৰলৈ অ-মৌখিক যোগাযোগ আৰু ইয়াৰ সৈতে জড়িত প্রশ্নসমূহৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা হৈছিল।

ইয়াত সুস্পষ্ট আচৰণৰ ব্যৱহাৰ অন্তর্ভুক্ত কৰে, উদাৰণস্বৰূপে, অ-মৌখিক যোগাযোগ (কাইনেছিক্স), দূৰত্ব (প্রক্সেমিক্স) আৰু শাৰীৰিক অৱস্থায় উপস্থিতি, কণ্ঠ (প্রাৰালেগুৱেজ) আৰু স্পর্শ (হেপটিক্স)। এইদৰে সময়ৰ (ক্রনেমিকছ) ব্যৱহাৰ আৰু চকুৰ সৈতে চকুৰে হোৱা সংযোগ এটা সময়তে কথা কোৱাৰ ক্রিয়া কলাপৰ বিষয়টো অন্তর্ভুক্ত কৰিব পাৰি। উদাহৰণস্বৰূপে বিকল্প উইডিং আৰু ধিমিক ধামাক কৰ (অকুলেচিকছ)। এই কথোপকথন ৰূপত পোৱা অমৌখিক উপাদানক পেৰালেনগুৱেজ (Paralanguage) ৰূপে জনাজাত। য'ত শব্দৰ গুণাগুন, দৰ, তৰংগ, কোর্হাল আৰু কথা কোৱাৰ শৈলী অন্তর্বুক্ত হৈ আছে। যিসমূহ কেৱল চন্দ্রশিল্পৰ গুৰুত্বপূর্ণৰ বাবে অন্তর্ভুক্ত হৈ আছে। উদাহৰণস্বৰূপে সংগীত, শব্দ আৰু ছা কম্প'জ্ড। এইসমূহ অমৌখিকৰ উপাদান। আৰু এটা উদাহৰণস্বৰূপে লিখাৰ শৈলী, স্থানগত পাঠ্যক্রমৰ শব্দ বা ভৌতিক ডিজাইনৰ এটা পৃষ্ঠা। যেনেদৰে এইটো ক'ব পাৰি, অধ্যয়নৰ অমৌখিক যোগাযোগৰ এটা অংশ ব্যক্তিকেন্দ্রিকৰণৰ মাজত সহযোগ কৰা কেন্দ্রিত হৈ আছে। য'ত এই তিটা প্রমুখ কতৃত্বই বৈশিষ্টতা প্রদান কৰে। প্রাকৃতিক স্থিতিৰ সংযোগ, সংযোগৰ ভৌতিক বিশেষত্ব আৰু অভ্যাসগত সংযোগৰ দ্বাৰা সহযোগিতা।

অ-মৌখিক সংযোগত জ্ঞানবোধন আৰু বস্তুগত প্রক্রিয়াত সংকেতার্থ গঠন

(এনকোডিং) আৰু সংকেতার্থৰ উদ্ধাৰ (ডিকোডিং) অন্তর্ভুক্ত হৈ আছে। সংকেতার্থ গঠনে তথ্য প্রদর্শন কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে বহিমুখী আৰ্বিভাৱ, সংকেত আৰু দৃষ্টিভংগী। সংকেতার্থ গঠনত সেইসমূহ সংকেত ব্যৱহাৰ কৰা হয় যিটো ধাৰণা হয় সামান্য হোৱাৰ। সংকেতার্থ উদ্ধাৰ সাংকেতিকৰ (এনকোজাৰ) পৰা লাভ কৰা তথ্যৰ অনুবাদ। সংকেতার্থ উদ্ধাৰৰ তথ্য ব্যৱহাৰ শিক্ষণৰ কিছু প্রাপ্ত অনুভুতিৰ ভিতৰত এটা।

অ-মৌখিক সংকেতার্থ গঠন উত্তৰাধিকাৰী ৰূপে অন্তর্ভুক্তি হৈ আছে বাহ্যিক উপস্থিতি, সংকেত, কার্য, কথা কোৱাৰ পদ্ধতি, উপাদান উদ্দিপনা। উদাহৰণস্বৰূপে সম্পর্ক আৰু শাৰিৰীক বিকাশ অন্তর্ভুক্ত কৰিব পৰা যায় যেতিয়া কোনো ব্যক্তিৰ স্থানগত সীমাৰ বাবে কিছু ব্যক্ত কৰিবলৈ আৰু দূৰত্ব বুজোৱাৰ বাবে আকর্ষিত কৰা। আনহাতে সংকেতার্থ উদ্ধাৰ পদ্ধতিত প্রাপ্ত অনুভুতিৰ বিষয়টো অন্তর্ভুক্ত হৈ আছে।

অ-মৌখিক সংযোগত সংস্কৃতিয়ে এক মহত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে আৰু এইটো এটা পৰিপ্রেক্ষিত হয়, য'ত শিকাৰ বাবে অনুশীলন কিদৰে কৰিব পৰা যায় তাক প্রভাৱিত কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে বহু স্বদেশী আমেৰিকা সম্প্রদায়। অমৌখিক সংযোগত এক নিয়মিত উচ্চাৰণ আছে যিটো এটা সন্মানিত পদ্ধতি ৰূপে জনাজাত। যিটোৰ দ্বাৰা যুৱ প্রজন্মই শিকি আহিছে। এই অর্থত শিকন মৌখিক সংযোগৰ অধীন নহয় তাৰ পৰিৱর্তে এইটো অমৌখিক সংযোগ। সংযোগৰ প্রয়োজনীয়াত পদ্ধতিৰূপে কাম কৰে।

অমৌখিক সংযোগৰ প্রকাৰ ঃ

জুডী বার্গোন (Judee Burgoon)-এ সাতটা ভিন্ন ভিন্ন অমৌখিক কার্য স্বীকৃতি দিছে ঃ

১) বাহ্যিক উপস্থিতি আৰু চকুৰ সৈতে চকুৰে হোৱা সংযোগ বা দেহৰ গতিবিধিৰ সংযোগ,
২) ভকেলিকছ বা পেৰালেংগুৱেজ, য'ত মাত্রা, দৰ, তৰংগ আৰু সময় অন্তর্ভুক্ত হৈ আছে।
৩) ব্যক্তিগত উপস্থিতি
৪) আমাৰ শাৰিৰীক অৱস্থা আৰু ইয়াক তৈয়াৰ কৰা কৌতুহলী বা আইটেম
৫) প্রক্সিমিক্ছ (Proxemics) বা ব্যক্তিগত স্থান।
৬) হাপটিকছ (Haptics) বা যোগাযোগ।
৭) কলাত্মক বা সময়।

৪.৪ অ-মৌখিক সংযোগৰ কার্য আৰু উপাদানসমূহ

আপুনি শিকিছে যে আমি অমৌখিক সংযোগ চিন্তাধাৰা, অনুভুতি, সাক্ষাৎ, ভাৱনা, উদ্দেশ্য আৰু ব্যক্তিত্ব ব্যক্ত কৰিবলৈ প্রয়োগ কৰিব পাৰো। যেনেকৈ এইটো হ'ব পাৰে অমৌকি সংযোগত কি ক্ষমতা আছে? শব্দৰ মাধ্যমেৰে এইটো হয়নে নহয়, অমৌখিক সংযোগৰ বহু ক্ষমতাৰ কাম কৰে। যাৰ দ্বাৰা আমি এজনে আন জনৰ সৈতে সফলতাপূর্বকভাৱে এক কৰোৱাৰ নির্হিতার্থৰ চর্চা কৰিব পাৰো।

আমি মৌখিক যোগাযোগ প্রতিলিপি প্রস্তুতৰ সময়ত অমৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ

কৰো। মূল কেন্দ্রত যেতিয়া আমি প্রতিলিপি প্রস্তুত কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ কৰো, তেতিয়া অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰা এটি নির্দিষ্ট সাংস্কৃতিক গোষ্ঠীৰ ভিতৰত থকা অনেকে ভুলক্রমে নোহোৱা হয়। ক্লিয়াৰ অন্তর্ভুক্ত হৈছে হয় বা নহয় মৌখিক নির্দেশনা নকল কৰিবলৈ মূৰটো জুকুৰাৰ কথা। কোনেও যদি প্রশ্ন কৰে আপুনি ফিল্ম চাবলৈ বাহিৰলৈ যাবলৈ বিচাৰে, আপুনি মৌখিকৰূপে 'হয়' আৰু সমান্তৰালকৈ মূৰটো জুকাৰি সংকেত দিয়ে। এইটো মৌখিক বার্তা প্রতিলিপি কৰাৰ উদ্দেশ্যে অর্জন কৰা এক অমৌখিক বার্তা। আচর্যজনক বিষয়, মূৰৰ ভংগীমাতে সমস্ত অন্তর্ভুক্ত সম্পর্ক দেখা যায়। য'ত পেশীৰ ভিত্তিত বুজি পোৱা যায়। মূৰৰ ভংগীমা সকলোৰে একেই ধৰণৰ। শিশু এটিয়ে গাখীৰ বিচৰাৰ সময়ত মাতৃৰ ওচৰত মূৰটো তললৈ কৰি সংকেত দিয়ে। সচৰাচৰতে আমি দেখা পাও, দুবছৰীয়া এটি শিশুৱে নকল কৰা ক্ষমতা অর্জন কৰিছিল মূৰত আঘাত নকৰাকৈ অমৌখিক সংযোগেৰে। যেতিয়া সোধা হৈছিল কিবা বস্তুৰ প্রয়োজন, তেতিয়া মূৰটো জোকাৰি 'হয়' বুলি কৈছিল, লগতে মূৰটো অলপ জোকাৰি 'নাই' বুলি ক'ব বিচাৰে। যি কি নহওক মূৰটো জোকাৰি নাই বুলি ক'ব বিচাৰিছিল, ফলত মৌখিক ৰূপটো 'নাই' হয়গৈ। যেতিয়া শিশুটো দুবছৰীয়া আছিল, তাৰ কল্পনাৰ নকলকৰণৰ উত্তৰ 'নহয়' হয়গৈ।

আমি মৌখিক সংযোজনাৰ বাবে অমৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো। ধৰি লওক এজন বন্ধুৱে আপোনাক অৱগত কৰে যে তেওঁ এটা পদোন্নতি আৰু বেতন বৃদ্ধি লাভ কৰিছে, আপুনি বিভিন্ন মৌখিক আৰু অমৌখিকৰ দ্বাৰা নিজৰ উত্তেজনা প্রদর্শন কৰি দেখুৱাব পাৰে। এই ঘটনাত আপুনি চিঞৰে যে 'বহুত ভাল কথা, এইটো অবিশ্বাস্য কথা! মই তোমাক লৈ বহু আনন্দিত হৈছো।' লগতে আপুনি বন্ধুজনৰ লগত হাঁহি হাঁহি আলিংগন কৰি অমৌখিক সংযোগ প্রয়োগ কৰি আছে, যাতে আপুনি যি কৰি আছে, তাৰ দ্বাৰা সংযোগ হয়। নকল অথবা ছাবপ্লেনটিংৰ বাবে সাদৃশ্যবিহীন অমৌখিকৰ সংযোজন মৌখিক বার্তাৰ অবিহনে পূৰণ কৰিব পৰা নাযায়। এই ঘটনাত আপুনি অপৰিহার্য্যভাৱে কোনো কথা নোকোৱাকৈ নিজ বন্ধুৰ সৈতে হাঁহি হাঁহি আলিংগন কৰে তেন্তে অমৌকিক সংযোগৰ ভাৱধাৰা আপোনাৰ মৌখিক বার্তাৰ সংযোজন ব্যৱহাৰ কৰাত অধিক জটিলাত আহিব।

আমি মৌখিক সংযোগ সলনি কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। আকস্মিকভাৱে কোনোৱে আপোনাক মৌখিক উত্তৰ 'হয়' আৰু শাৰিৰীক ভংগীমাৰ পৰিৱর্তে অনুসন্ধান কৰে বা কৰা হয়, তেতিয়া আপুনি মৌখিক বার্তাৰ জৰিয়তে কোৱাৰ পৰিৱর্তে মূৰটো জোকাৰি তেওঁক বার্তা দিয়াৰ সিদ্ধান্ত ল'ব পাৰে। এই কেন্দ্রত যেতিয়া আমি মৌখিক সংযোগৰ অমৌখিক সংযোগলৈ সলনি কৰো, তেতিয়া আমি অমৌখিক অনুশীলন ব্যৱহাৰ কৰো যিটো অন্যৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত বুলি ভবা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে সংকেত, মূৰৰ ভংগীমা বা মূৰ জোকৰা। ইয়াৰ কাৰণে অন্যৰ বাবে ওপৰৰ মডেলত যুৱকজনে বুজি পোৱাত বাধা জন্মিছিল, যেতিয়া যুৱকজনে অনুসন্ধানৰ সময়ত নিজৰ মূৰটো জোকাৰিছিল। এইটো এতিয়া স্পষ্ট হৈ পৰিছিল যেতিয়া কোনোৱে প্রশ্ন কৰিছিল যে তেওঁক খাবৰ বাবে কিবা প্রয়োজন, তেতিয়া তেওঁ মূৰটো

জোকাৰিছিল। এই কেন্দ্রত যেতিয়া পুষ্টিক লাভ কৰা নাছিল, তেতিয়া কান্দিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। এই তথ্যৰ মুখ্য উপাদানৰ অংশ আছিল যে সংযোগ সাধনজন শিক্ষিত হ'ব লাগিছিল। এইটো কথা ভাৱক যে মূৰৰ পৰা দাঁতিলৈ সকলো অবিশ্বসনীয়তা, সন্তোস আৰু অমান্যতাৰ ৰূপত আছিল। এই অমৌখিক প্রদর্শনৰ ব্যৱহাৰ মানৱ শিশুৰ দ্বাৰা পুষ্টিকৰ বা পানৰ অস্বীকাৰৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সৰু বান্দৰ (rhesus monkey) , স্তনপায়ী জীৱ, হেট মাকাকিউছ (hat macaques) আৰু গৰিলাই নিজৰ মুখমণ্ডল ইতিকিং কৰি ঘূৰাই দিয়ে আৰু কম বয়সীয়াক শুনিবলৈ কঠিন জগতলৈ লৈ আহে। লগতে কিবা বস্তুক অমান্য কৰে বা সম্পর্ক কৰিবলৈ মূৰটো জোকাৱে।

আমি মৌখিক সংযোগ দৃষ্টি গোচৰ কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। অমৌখিক সংযোজন মৌখিক সংযোগ কৰাৰ সময়ত আমি অতিৰিক্তভাৱে ইয়াৰ ব্যৱহাৰ মৌখিক বার্তাৰ কিছু অংশৰ উচ্চাৰণ কৰিবলৈ মৌখিক সংযোগ দৃষ্টি গোচৰ কৰা হ'ব। উদাহৰণস্বৰূপে আপুনি এজন সম্পর্কীয় আৰু ৰাজ্যৰ প্রতি অসন্তুষ্ট হ'ব পাৰে, 'মই আপোনাৰ সৈতে বহুত বিৰক্ত হৈ আছো'। এই ঘোষণাক অমৌখিক ৰূপে দৃষ্টি গোচৰ কৰিবলৈ আপুনি ক'ব পাৰে, মই আপোনাৰ প্রতি খুব খঙাল হৈ আছো। আপুনি উচ্চাৰণেৰে খুবৰ ব্যৱহাৰৰ অসন্তুষ্টি প্রকাশ কৰিব পাৰে। এই মডেলত আপোনাৰ কথা কোৱাৰ পদ্ধতি (পেৰালেংগুৱেজ)আছে, য'ত বার্তা প্রেৰণ কৰিবলৈ অমৌখিক প্রতিবেদকৰূপে কাম কৰে। অভিভাৱকে নিজৰ শিশুক ইয়ালৈ আহিবলৈ উপদেশ দিব পাৰে।

আমি মৌখিক সংযোগ নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। বহলভাৱে অমৌখিকৰূপে আনজন লগত নিজৰ সহযোগিতা বজাই ৰাখিবলৈ আৰু এৰিবলৈ এইটো সবাতোকৈ সৰল। এবাৰ যদি কোনো কেন্দ্রত, কি আমি এজন ব্যক্তি আৰু ৰাজ্যৰ সৈতে সম্পর্ক কৰিম, 'মই এতিয়া আপোনাৰ এটা আলোচনা কৰিবলৈ গৈ আছো। হ'ব, আমি কেনেকৈ আৰম্ভ কৰো।' ইয়াৰ পৰিৱর্তে আমি চাব পাৰো ব্যক্তিজনৰ সংস্পর্শলৈ আহিব পাৰো নাইবা ব্যক্তি এজনৰ সন্মুখা সন্মুখি হ'ব পাৰো— প্রতিটো অমৌখিক আচৰণ যিটোৱে আমাক সংযোক্তিৰ আগ্রহ দেখুৱায়। এইদৰে আমি সংযোগ প্রক্রিয়াত কোনো বিপর্যই নাথাকিলে আমি এইখিনিতে আপোনাৰ সৈতে কথোপকথন শেষ কৰিছো বুলি বা এই কথাটো ব্যক্ত কৰিছো বুলি ক'ব পাৰি, যিটো আলোচনাৰ বিষয় নাথাকিব। আমা সাধাৰণভাৱে অমৌখিক সংযোগত অধিক সক্ষম হওঁ। উদাহৰণস্বৰূপে সময়ৰ পৰীক্ষা কৰা, যিটো পথত আমি যাব বিচাৰো সেইটো লক্ষ্য ৰখা নাইবা আলোচনাৰ অন্ত চাবলৈ মনে মনে থকা। যেতিয়া আলোচনাত অমৌখিক নির্দেশনাত খেলি মেলিৰ সৃষ্টি হয়, তেতিয়া অনুভুতিৰ দ্বাৰা কিছু ব্যক্ত কৰিব পাৰো। 'মই বাস্তৱিকত এই কেন্দ্রলৈ যোৱাটো বিচাৰো।' সত্য কথা যে আমি এটা মডেল দেখা পাইছো, য'ত কোনো ব্যক্তিক প্রত্যক্ষ কৰিব পৰা নাযায়। টেলিফোন বার্তা বন্ধ কৰিবলৈ অমৌখিক সংকেত দিয়া হয়। অমৌখিকৰ নিয়মাৱলীৰ সংকেত লাভ কৰাত আহি পৰা বাধাৰ বাবে অন্য লোকে বাস্তৱত এইটো ক'বলৈ আৱশ্যকীয় বুলি ভাৱে, হ'ব দিয়ক, মই এই সময়ত টেলিফোনক ওলমাই আছো' বাস্তৱিকত

টেলিফোনক ওলমাই। এইসমূহ উদাহৰ আলোচনা পৰিচালনা কৰাৰ বাবে অমৌখিক সংযোগ প্ৰয়োগত এটা অচল অৱস্থাৰ প্ৰাপ্তি আছিল।

আমি মৌখিক সংযোগ অস্বীকাৰ কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। কল্পনা কৰক যে আপুনি নিজৰ নিৰীক্ষকৰ কাৰ্যালয়লৈ গৈছে আৰু তেওঁ আপোনাক প্ৰশ্ন কৰে আপুনি অন্য কাৰ্যত প্ৰসংসা কৰিছে। আপুনি এই আধাৰত নিশ্চিতভাৱে প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশৰ দায়বদ্ধতাৰ অনুভৱ কৰিব পাৰে যে আপোনাৰ নিৰীক্ষকে প্ৰশ্ন কৰিছে, এই সিদ্ধান্তৰ পিছতো কিন্তু আপুনি বাস্তৱত বিষয়টো অনুভৱ কৰিব পৰা নাই। যি কি নহওক আপোনাৰ অমৌখিক সংযোগ আপোনাৰ মৌখিক বার্তাক অস্বীকাৰ কৰিব পাৰে যিটো আপোনাৰ মেনেজাৰে প্ৰত্যক্ষ কৰিছে যে আপুনি বাস্তৱত নতুন কাৰ্যৰ প্ৰতি ঘৃণা কৰিছে। এই মডেলত আপোনাৰ অমৌখিক সংযোগে মৌখিক বার্তাক প্ৰত্যখান কৰে আৰু আপোনাৰ মূল ব্যক্তিজনলৈ এটা মিছন বার্তা প্ৰেৰণ কৰে। অধ্যয়নকাৰীৰ উপদেশ এইটো যে যেতিয়া মৌখিক আৰু অমৌখিক বার্তা এটাই আনটো বার্তাক প্ৰত্যাখান কৰে, তেতিয়া বার্তা বহনকাৰীয়ে নিয়মতিভাৱে অধিক প্ৰয়োজনীয় বার্তাৰূপে অমৌখিক সংযোগক অধিক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়ে। এটা সময় এনে আছিল যে আদৰণিৰ সুব্যৱস্থা আছিল, আপুনি আপোনাৰ বন্ধুক সুধিব পাৰে 'আপুনি কেনে আছে?' তেওঁ ক'ব পাৰে ঠিকেই আছো, কিন্তু তেওঁৰ শব্দত এটা দুখময় সুৰ আছে। এনে পৰিস্থিতিত তেওঁ মৌখিক ক্ৰিয়াৰ লগত মৌখিক প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সংঘর্ষ হয়।

আমি আনক প্ৰবঞ্চনা কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। আমি অমৌখিক সংযোগৰ ব্যৱহাৰ বিপথে পৰিচালিত কৰিবলৈ বাৰে বাৰে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো। ইয়াৰ উপৰি নকল ধৰা পেলাবলৈ কৰা প্ৰয়াসৰ সময়ত কোনো ব্যক্তিক অমৌখিক সংযোগৰ প্ৰতি আকর্ষিত কৰিব পাৰো। যিকোনো লোকৰ চুলিৰ ষ্টাইলৰ সৈতে আপোনাৰ অনুভুতি সমীক্ষা কৰিব পাৰে। এনে সময়ত এইটো কথাৰ প্ৰতি আপুনি ধ্যান নিদিলে, আপুনি মৌখিকভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে যে চুলিৰ ষ্টাইল ভাল পাইছিল আৰু নিজৰ বাস্তৱিক অনুভৱৰে এই বিষয়ত ব্যক্তিজনক বিপথে পৰিচালিত কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ সাধন কৰে। বিকল্প ৰূপে যেতিয়া এইটো সিদ্ধান্ত ল'বলৈ চেষ্টা কৰে তেতিয়া আপোনাক ভুল বুজে, তেতিয়া অন্য ব্যক্তিকো অমৌখিকৰ ওপৰত অধিক ধ্যানকেন্দ্ৰিত কৰো। এটা পৰীক্ষাৰ প্ৰস্তাৱ যে যেতিয়া আমি অন্যৰ নকল ধৰা পেলাবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো, তেতিয়া ৭৮ শতাংশ অসত্য আৰু বাস্তৱিকতাক পৃঠক কৰিব পৰা যায়। যি কি নহওক বিভিন্ন পৰীক্ষাৰ দ্বাৰা ধৰা পৰিছে যে আমি অন্য ব্যক্তিৰ সৈতে দ্বিগুণ আচৰণৰ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত সত্যক কার্যকৰী কৰিব নোৱাৰো আৰু আমি এইটো সিদ্ধান্ত ল'বলৈ কেৱল ৪৫ৰ পৰা ৭০ শতাংশহে সত্য যে কোনোৱে আপোনাৰ সৈতে প্ৰতাৰণা কৰিছে নে নাই। যেতিয়া দ্বিগুণ আচৰণৰ প্ৰার্থক্য কৰিবলৈ বিচৰা হয়, তেতিয়া এইটো চাবলৈ দুয়োটা মৌখিক আৰু অমৌখিকক পর্যালোচনা কৰি বিশ্বাসযোগী আৰু শক্তিশালী হয়নে চাব পাৰি। ইয়াতকৈ আৰু অধিক পার্ক, লিভাইন, মেক কর্ণাক, মৰিছম আৰু ফেৰাৰাৰ দাবী যে অধিক সংখ্যক অংশৰ বাবে ব্যক্তিয়ে মৌখিক আৰু অমৌখিক সংযোগেৰে আগবাঢ়ে আৰু অনুভৱ কৰে

যে ৰাজ্য, ভৌতিক প্ৰমাণ আৰু সম্পৰ্কৰ সৈতে অধিক সময়সীমা আছে।

সম্পৰ্কৰ সমন্ধ প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ আমি অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। আজি আপুনি মুকলি ঠাইত লগ পোৱা দম্পত্তিৰ অমৌখিক সংযোগ চোৱাৰ বাবে কিছু মিনিট সময় বিচাৰক বা লওক। আপুনি আপোনাৰ অমৌখিক সংযোগেৰে তেওঁৰ বিষয়ে কি নিৰ্ণয় ল'ব পাৰিব? উদাহৰণস্বৰূপে সংবেদনশীল বন্ধুৰে সাধাৰণতে এজনে আনজনৰ ওচৰত থিয় হৈ থাকিব, আৰু এজনে আনজনৰ লগত বহু সময় ধৰি সম্পৰ্ক বজাই ৰাখিব। পুনৰ এবাৰ ডাঙৰ সহযোগীৰে সংবেদনশীল সিদ্ধান্তৰ পৰা দূৰত্ব বজাই সংবেদনশীল সিদ্ধান্তৰ লগত যোগাযোগ নকৰিলে। যিজন ব্যক্তিয়ে উচ্চ আৰ্থিক সমৃদ্ধি হোৱাটো বিচাৰে তেওঁ সদায় আনজনৰ লগত কথা কোৱাৰ সময়ত অধিক স্থান ব্যৱহাৰ কৰে। মাৰ্কিন যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ মহিলাৰ বাবে আৱেগহীন সংযোগ স্থাপন সাধাৰণতে সন্তোষজনক হয় আৰু শাৰিৰীকভাৱে কাষত থকাটো সন্তোসজনক হয়। সগতে পুৰুষক সঘনে এনে কৰিবলৈ দুৰ্বল কৰি তোলা হয়। জটিলাত এই ভিন্ন দেশত য'ত এই কথা প্ৰথা আছে, পুৰুষে চুম্বন অথবা আলিংগন আৰু সম্পৰ্কীয়ৰে হাতত হাত মিলাই স্বাগতম জনায়। আমি তেওঁলোকক অমৌখিক সংযোগ সৈতে নিৰ্ভৰ কৰা সম্বন্ধ বহু বিষয়ে তৈয়াৰ কৰো যাৰ সৈতে আমি সহযোগিতা কৰা আৰু প্ৰত্যক্ষ কৰো। এতি দম্পতিক এখন সৰু টেবুলত এজনে আনৰ সৈতে কথা পতাৰ প্ৰত্যক্ষ কৰিলো। তাৰ দুয়োজনৰ চেহেৰা এনেকুৱা দেখা পোৱা গৈছে চলচলীয়া ৰঙা চকু, শৰীৰৰ স্থিতি বন্ধ, এজনে আজনৰ ওপৰত ঢাল খাই থকা আৰু প্ৰচুৰভাবে ভুৰভুৰাই থকা। এই দৃষ্টি প্ৰত্যক্ষ কৰাৰ পিছত কি আপুনি ভাবিছে তেওঁলোক পৃথককাৰী আলোচনা কৰি আছে?

আমি সাংস্কৃতি মানদণ্ড দেখুওৱাব আৰু বজাই ৰাখিবলৈ অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰো। আমি কেৱল এইটো অনুধাৱন কৰিছো যে কিছু অমৌখিক সংযোগ সকলো সন্মিলিত, অৱশ্যে অধিকাংশ অমৌখিক সংযোগ সাংস্কৃতিকৰূপে সুস্পষ্ট। উদাহৰণস্বৰূপে মাৰ্কিন যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ সংস্কৃতিক ব্যক্তিয়ে তেওঁলোকৰ নিজস্ব স্থানৰ প্ৰতি অধিক উৎসাহিত হয়। মাৰ্কিন যুক্তৰাষ্ট্ৰত বেলেগ বেলেগ সমাজৰ তুলনাত ব্যক্তিসকলে ব্যক্তিগত স্থানক অধিক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়ে। যেতিয়া নিউয়ৰ্ক চহৰলৈ বন্ধৰ সময়ত যোৱাৰ সুযোগ পায়, তেতিয়া আপুনি চাব পাৰিব কোনো অজ্ঞাত ব্যক্তিয়ে আপোনাৰ সৈতে সম্পৰ্ক গঢ়ে, তেতিয়া তেওঁ ব্যক্তিগত স্থান উলংঘনৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰিব পাৰে। উত্তেজিত আৰু ভয়ৰ সংস্কৃতি ব্যক্তি অৰ্ধম আৰু ভয়ৰ সৈত উৎপীড়িনৰ বিষয় হয়, য'ত অনুভৱ হয় ব্যক্তি সামাজিক স্থানত বেলেগেৰ প্ৰতি অধিক নৰম হৈ আছে, যিটো সংস্কৃতি আৰু পৃষ্ঠভূমিৰ বিশেষত্ব।

আমি অনুভুতিক ব্যক্ত কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগৰ ব্যৱহাৰ কৰো। যেতিয়া সন্দেহাতীতভাৱে ব্যক্তিক ক'ব পাৰো কেনেকৈ বিশ্বাস কৰো, আমি নিজৰ অনুভুতিক প্ৰকাশ কৰিবলৈ অমৌখিক সংযোগ অধিক ব্যৱহাৰ কৰো। তাৰ পিছত, আমি অমৌখিক সংযোগৰ বিশ্লেষণ কৰি সামান্য ৰূপে অনুভূতিৰ বিষয় বুজিম। উদাহৰণস্বৰূপে এজন বন্ধুয়ে এটা দিনত বিষাদ অনুভৱ কৰিব পাৰে আৰু তেওঁৰ অমৌখিক সংযোগেৰে কথাটো ব্যক্ত কৰিবলৈ

সকলোতকৈ সৰল, কিন্তু তেওঁ মিচিকীয়াকৈ হাঁহিব নোৱাৰে। এটা অনুসন্ধানৰ প্ৰস্তাৱ যে আবেগপূৰ্ণ বক্তিতা আৰু বিশেষভাৱে সামাজিক সংযোগ আৰু পৰিপূৰ্ণতাৰ বাবে অমৌখিক সংযোগৰ প্ৰয়োগ আৰু ব্যাখ্যা কৰাটো আৱশ্য। এইদৰে অনুসন্ধানসমূহে ব্যক্ত কৰিব বিচাৰিছে যে স্বাচ্ছদ্যপূৰ্ণ সংযোগৰ ব্যক্তিৰ নিকটবৰ্তী সহযোগে অনুভুতি অমৌখিক সংযোগ বুজি পোৱা ব্যক্তিৰ সৈতে তুলনা কৰাটো সৰল হয়। এইদৰে আৰামদায়ক সংযোগৰ সকলোৱে অধিক নিয়মিতৰূপে লুকাই থকা ভাৱনাক পৃথক কৰিব পাৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ "নন-ভাৰ্বেল কমিউনিকেচন ঃ নোটছ অন দ্য ভিজুৱেল পাৰ্চেপচন অৱ হিউমেন ৰিলেচনছ" গ্ৰন্থখনৰ লেখক কোন?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ আমি মৌখিক যোগাযোগৰ পৰিপূৰক ৰূপে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো ব্যাখ্যা কৰা।

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ আমি অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিবলৈ অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো ব্যাখ্যা কৰা।

.....

৪.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- প্ৰকাশিত বা ৰচিত শব্দৰ ব্যৱহাৰ অবিহনে বাৰ্তা প্ৰেৰণ বা গ্ৰহণৰ ব্যৱস্থা বা পথক অ-মৌখিক যোগাযোগ বুলি কোৱা হয়।
- অ-মৌখিক যোগাযোগত মানুহৰ মাজত সংকেত বিনিময়ৰ প্ৰক্ৰিয়া দেখুৱায়, যিটো ৰাজহুৱা বাৰ্তালাপত ইজনে সিজনৰ মাজত বিনিময় হয়। ইয়াত চকুৰ সৈতে চকুৰ সংযোগ, মুখাবয়ৱৰ পুনৰাবৃত্তি, স্কুইণ্ট ৰেট, গতি, বাহ্যিক উপস্থিতি, অৱস্থান অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰে আৰু ইয়াত কেৱল মাত্ৰ এটা আইচবাৰ্গৰ টিপ হব পাৰে।
- অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ধাৰণাটো উদ্ভাৱন ঘটে ১৯৫৬ চনত বিশেষজ্ঞ জুৰ্গেন ৰুৱেষ্ক আৰু লিখক ৱেল্ডন কিয়ে লিখা গ্ৰন্থৰ মাজেৰে, গ্ৰন্থখনৰ নাম আছিল "নন ভাৰ্বেল কমিউনিকেচন ঃ নোটছ অন দ্য ভিজুৱেল পাৰ্চেপচন অৱ হিউমেন ৰিলেচনচ"।
- অ-মৌখিক যোগাযোগ হৈছে ভিজুৱেল, শব্দ সম্পৰ্কিত উপাদান আৰু সংবেদন (শাৰীৰিক) চেনেলৰ মাধ্যমেৰে ডাটাৰ অ ভাষাগত সংক্ৰমণ।

- ১৮৭২ চনত অ-মৌখিক যোগাযোগৰ অধ্যয়ন চার্লছ ডাৰৱিনৰ দ্য এ'প্ৰেছনছ অব দ্য ইমছনছ ইন মেন এণ্ড এনিমেলছৰ বিতৰণৰ মাজেদি আৰম্ভণি ঘটে।
- আমি মৌখিক যোগাযোগৰ প্ৰতিলিপি প্ৰস্তুতৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ব্যৱহাৰ কৰো।
- আমি মৌখিক যোগাযোগৰ পৰিপূৰকৰূপে অ-মৌখিক যোগাযোগৰ সংকেত ব্যৱহাৰ কৰা হয়।
- মৌখিক যোগাযোগ পৰিৱৰ্তন বা তাৰ স্থানত স্থাপনৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগৰ ব্যৱহাৰ হয়।
- আমি মৌখিক যোগাযোগ প্ৰদৰ্শনৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ কৰো।
- মৌখিক যোগাযোগ নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে ব্যৱহৃত হয় অ-মৌখিক যোগাযোগ।
- আমি মৌখিক যোগাযোগ অস্বীকাৰ কৰাৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহৃত হয়।
- আমি কাৰোবাক প্ৰতাৰণাৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ কৰো।
- আপেক্ষিক অৱস্থাৰ প্ৰদৰ্শনৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ হয়।
- আমি সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য প্ৰদৰ্শন আৰু ধৰি ৰখাৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহৃত হয়।
- আমি আমাৰ অনুভৱসমূহ ব্যক্ত কৰিবৰ বাবে অ-মৌখিক যোগাযোগ ব্যৱহাৰ কৰো।

৪.৬ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1. Darwin, C. (1872). The Expression of the Emotions in Man and Animals. London : John Murray.

৪.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ জুৰ্গেন ৰুছেচ (Jurgen Ruesch) আৰু ৱেলডন কীছ (Weldon Kees)

২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ধৰি লওক আমাৰ সহযোগী বা বন্ধুৱে জানিবলৈ দিয়ে যে তেখেতৰ পদোন্নতী হৈছে আৰু দৰহমা বৃদ্ধি পাইছে, আমি বিভিন্ন মৌখিক আৰু অমৌখিক পদ্ধতিত আমাৰ উৎসাহ বা আনন্দ প্ৰদৰ্শন কৰো। এই ঘটনাক আমি চিঞৰি উঠো, 'সঁচাই এয়া অবিশ্বসনীয়! মই আপোনাক লৈ বহুত আনন্দিত হৈছো!' তাৰ লগে লগে

বন্ধুৰে আনন্দিত হৈ পৰে আৰু সাৱটি ধৰে, ইয়াক অমৌখিক সংযোগৰ ব্যৱহাৰ হৈছে যাতে অনুভৱ সম্পূৰ্ণ বা পৰিপূৰ্ণ হৈ উঠে। নকল বা বিকল্পৰ বাবে বেসদৃশ, অমৌখিক সংযোগ ব্যৱহাৰ কৰিছো, যাতে আমি যি কৰিছো সেয়া সম্পূৰ্ণ হৈ উঠে। এই ঘটনাক আমি আৱশ্যকীয় ৰূপত বা ইচ্ছাকৃতভাৱে বন্ধুৰে একো নোকোৱাকৈ বুজি পালে আৰু সাৱটি ধৰিলে। এই মৌখিক বার্তা পৰিপূৰকৰূপে ব্যৱহাৰ কৰাৰ বাবে সেই অমৌখিক সংযোগ বুজি পোৱাটো আৰু অনিশ্চিত হ'ব।

৩নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ যেতিয়া আমি চৰ্তহীনভাবে এজনক ক'ব পাৰো, আমি কি বিশ্বাস কৰো, আমি আমাৰ অনুভৱবোৰ ব্যক্ত কৰিবৰ বাবে অমৌখিক সংযোগ সর্বাধিকৰূপে ব্যৱহাৰ কৰো। ইফালে আমি অমৌখিক সংযোগৰ বিশ্লেষণ কৰি সাধাৰণৰূপত কথাবোৰ বুজিবলৈ চেষ্টা কৰো। উদাহৰণস্বৰূপে এজন বন্ধুৰে এটা ৰূপত বিষন্নতা অনুভৱ কৰিছে আৰু ইয়াক অমৌখিকভাৱে বুজুৱাটোৱে আটাইতকৈ সহজ উপায়। বিশেষভাৱে নিজে কম লেতেৰা কৰিব নোৱাৰে, কিয়নো তেওঁৰ কান্ধৰ পৰা আতৰাই আনিব পাৰে, হাঁহি দেখুৱাব নোৱাৰে। এটা অসনুন্ধানৰ প্ৰস্তাৱ দিব পাৰে যে আৱেগপূৰ্ণ বক্তৃতা আৰু শেষত সামাজিক সংযোগ আৰু পৰিপূৰ্ণতাৰ বাবে অমৌখিক সংযোগৰ ব্যৱহাৰ অপৰিহার্য। গৱেষণাও সেইভাৱে আধ্যাত্মিকৰূপত বুজিব পাৰি যে স্বাচ্ছন্দ্যপূৰ্ণ সংযোগ কোনো লোকৰ বিশ্বাসী বা আপোনজনৰ সামাজিক সহযোগিতা অমৌখিক সংযোগত অনুধাৱনৰ সৱল সময়কে বুজায়। একেদৰে আৰামদায়ক সংযোগসমূহ আৰু নিয়মিত গোপন অনুভূতিবোৰক পৃথক কৰিব পাৰে।

৪.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) চমু প্ৰশ্ন ঃ (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ অমৌখিক সংযোগ কি?

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অমৌখিক সংযোগৰ বিভিন্ন ভাগসমূহ উল্লেখ কৰক।

(খ) দীঘল প্ৰশ্ন ঃ (৩০০ৰ পৰা ৫০০ শব্দৰ ভিতৰত)

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ অমৌখিক সংযোগৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অমৌখিক সংযোগৰ কার্যসমূহ আলোচনা কৰক।

*** ***** ***